

Rady Młodzieżowe dla Edukacji

Przewodnik dla młodzieżowych rad gmin i powiatów
gotowych do podjęcia partycypacyjnych działań
na rzecz lokalnej edukacji

Warszawa 2023

Wprowadzenie

Jesteśmy przekonani, że uczestnictwo młodzieży w tym procesie jest jedyną szansą na to, by zbudować system edukacyjny, który celnie rozpoznaje i skutecznie zaspokaja prawdziwe potrzeby młodych ludzi.

Po pierwsze, to właśnie młodzież osobiście doświadcza szkoły na co dzień: wie najlepiej, co warto rozwijać, a co nie działa, czego brakuje i co trzeba zmienić. Mamy nadzieję, że będzie to istotną motywacją do prowadzenia i uczestnictwa młodzieży w debatach o edukacji, a także pozwoli na uzyskanie odpowiedzi na te pytania z pierwszej ręki.

Po drugie, rady młodzieżowe dysponują kompetencjami, by w drodze konsultacji, doradztwa i inicjatyw podjąć wyzwanie dotyczące tworzenia lokalnej polityki oświatowej jako elementu polityki młodzieżowej oraz strategicznego działania dotyczącego młodzieży i realizowanego na jej rzecz (z ustaw o samorządzie gminnym i powiatowym).

Dlaczego warto, by rady młodzieżowe organizowały Debaty dla Edukacji?

- Taka debata jest praktycznym wyrazem partycypacji młodych ludzi w lokalnych działaniach obywatelskich.
- Organizacja tego wydarzenia jest dla rady i jej współpracowników i współpracowniczek szansą na przećwiczenie kompetencji społecznych.
- Rada młodzieżowa organizująca debatę podejmuje się roli rzecznika młodej części samorządu lokalnego.
- Gdy na debatę dotyczącą edukacji interesariusze zapraszani są przez radę młodzieżową, zwiększa się szansa na usłyszenie i uwzględnienie głosu młodzieży podczas tego spotkania.
- Debata z aktywnym udziałem młodzieży w roli organizatora daje szansę dorosłym na przejście z młodzieżą na nowy poziom relacji – oparty na partnerstwie (co z kolei może być wzorem budowania aktywnych samorządów szkolnych).
- Przygotowując debatę, rada może uwzględnić ważne dla siebie cele.

Sieć Organizacji Społecznych dla Edukacji to koalicja ponad 40 organizacji społecznych i związkowych, które działają na rzecz mądrej szkoły. Promujemy i upowszechniamy dobre praktyki w nauczaniu. Monitorujemy stan edukacji i przygotowujemy propozycje zmian na poziomie systemowym, ale również rozwiązania dla samorządów lokalnych i szkół. Opracowując je, czerpiemy z wiedzy i doświadczenia, które zdobyliśmy dzięki współpracy ze szkołami, przedszkolami, nauczycielami i dyrektorami, a także z instytucjami kształcenia i doskonalenia. Z ekspertami i ekspertkami opracowaliśmy Pakt dla Edukacji, w którym prezentujemy 10 obszarów kluczowych dla lepszej szkoły. Pakt poparło ponad 60 organizacji społecznych oraz organizacje samorządowe: Stowarzyszenie „Samorządy dla Polski”, Unia Metropolii Polskich, Związek Miast Polskich i Związek Powiatów Polskich.

W celu szerokiego wdrożenia Paktu w praktykę oświatową organizujemy i pomagamy w organizacji lokalnych debat. Wspieramy też następujące po nich kolejne kroki, a do współdziałania zapraszamy szerokie grono osób zaangażowanych w system edukacji w różnych rolach – przedstawiciele władz lokalnych, dyrektorki, nauczycieli, rodziców, uczennice, przedstawiciele trzeciego sektora.

Celem Debat dla Edukacji jest oczywiście przede wszystkim zmiana w polskich szkołach. Debata daje jednak unikalną szansę społecznościom lokalnym na doświadczenie własnej sprawczości i przekonania nie tylko siebie, ale też innych, że w edukacji można coś zrobić lokalnie mimo trudności finansowych, zmian prawnych i dramatycznej sytuacji oświaty w czasach pandemii. W ramach programu spisaliśmy niniejszy przewodnik zawierający praktyczne wskazówki, w jaki sposób przygotować i przeprowadzić lokalną debatę partycypacyjną dotyczącą edukacji.

Podstawą do realizowania Debat dla Edukacji przez rady młodzieżowe są Ustawa o samorządzie gminnym i Ustawa o samorządzie powiatowym, które stanowią, że:

Do zadań młodzieżowej rady gminy należy w szczególności:

1. opiniowanie projektów uchwał dotyczących młodzieży;
2. udział w opracowaniu dokumentów/działań strategicznych samorządu na rzecz młodzieży;
3. monitorowanie realizacji dokumentów strategicznych samorządu na rzecz młodzieży;
4. podejmowanie działań na rzecz młodzieży, w szczególności w zakresie edukacji obywatelskiej, na zasadach określonych przez radę samorządu.

Młodzieżowa rada może współuczestniczyć w działaniach związanych z tworzeniem i realizacją rządowych dokumentów strategicznych dotyczących polityki młodzieżowej.

Debata dla Edukacji

Debata partycypacyjna, do której zachęcamy, daje przestrzeń do określenia i rozwiązania problemów przy udziale wszystkich zainteresowanych i z uwzględnieniem lokalnego kontekstu. Podstawą partycypacji jest partnerstwo władz z grupami i organizacjami mieszkańców. Cele i tematy poruszane podczas spotkania zależą od organizatorów i określonych przez nich potrzeb, a treść, przebieg i wnioski od wspólnej pracy uczestników i uczestniczek debaty.

Poniżej w części dotyczącej organizacji debaty zawarliśmy wskazówki, które ułatwią przygotowanie i przeprowadzenie tego wydarzenia (a także wdrożenia wniosków).

Sukces debaty jest wypadkową zaangażowania wszystkich uczestników, którego fundamentem jest wiara w autentyczność procesu. Zaproszeni do udziału w debacie muszą być przekonani, że nie jest to wydarzenie sztuczne, organizowane „aby zbyć”, „aby napisać w sprawozdaniu, że się odbyło”. W praktyce oznacza to gotowość konkretnych osób (rodziców, dyrekcji, nauczycielek, uczennic i przedstawicieli organizacji pozarządowych) do działania i wdrażania w życie wniosków z debaty.

Korzyści z organizacji debat dla edukacji:

- włączenie społeczności lokalnej w rozmowy o tym, jakiej edukacji potrzebujemy i chcemy w naszym samorządzie;
- lepsze rozpoznanie problemów lokalnej oświaty (mapa problemów);
- poznanie perspektyw wszystkich zainteresowanych grup (dyrektorów, nauczycieli, rodziców, uczniów i uczennic, organizacji społecznych);
- zebranie nowych pomysłów i rozwiązań aktualnych problemów;
- opracowanie planu konkretnego mikrodziałania (lub kilku);
- zwiększenie poczucia odpowiedzialności i sprawczości lokalnej wspólnoty;
- przestrzeń do stworzenia nieformalnej minikoalicji lub zespołu na rzecz dobrej edukacji;
- wyłonienie lokalnych liderów procesu zmiany;
- twórcze wykorzystanie materiałów i propozycji opracowanych przez ekspertów SOS dla Edukacji;
- przekonanie się (i innych), że można dużo zrobić w szkole (mimo ogólnej sytuacji i zmian w prawie oświatowym);
- wymiana doświadczeń i dobrych praktyk między szkołami;
- współtworzenie ogólnopolskiej sieci „samorządów dla edukacji”.

W jaki jeszcze sposób rady młodzieżowe mogą wspierać lokalną edukację?

Debaty to jedna z form działania, którą postrzegamy jako najskuteczniejszą strategię do budowania lokalnego sojuszu na rzecz dobrej edukacji. Wartość debatowania jest nie do przecenienia, jednak do przeprowadzenia zmiany potrzebne są również działania podejmowane równoległe przez różne zaangażowane strony. Liczba i rodzaje działań są oczywiście niezliczone. Poniżej podajemy przykłady ku inspiracji. Przede wszystkim zachęcamy, by wybierać działania oparte o analizę zasobów i potrzeb, rekomendujemy też zaplanowanie takich pomysłów podczas debat.

Przykładowe działania, które rady młodzieżowe mogą zrealizować, by edukacja lepiej odpowiadała na potrzeby uczniów i uczennic oraz na wyzwania współczesnego świata.

Reprezentowanie młodzieży w budowaniu lokalnej polityki oświatowej

- Konsultowanie i komentowanie aktów prawnych przyjmowanych przez radę gminy lub powiatu. Dopominanie się o uwzględnienie głosu rady w obszarach dotyczących dzieci i młodzieży oraz edukacji.
- Przekonywanie władz samorządowych do wprowadzania zmian w edukacji zgodnych z tezami Paktu dla Edukacji (<https://sosdlaedukacji.pl/jakiej-chcemy-szkoly/>) i otwartych na konsultacje społeczne.
- Inicjowanie lokalnych konsultacji na temat edukacji, które uwzględniałyby głosy różnych interesariuszy.
- Przeprowadzenie analizy potrzeb młodzieży w zakresie lokalnej edukacji i przedstawienie jej władzom lokalnym lub szkolnym (np. z użyciem metody *design thinking*).
- Działania rzecznicze na rzecz lokalnych i szkolnych budżetów partycypacyjnych (obywatelskich; taki budżet z powodzeniem działa w Poznaniu – Fundusz Samorządów Uczniowskich).
- Przekonywanie lokalnych władz samorządowych i szkolnych do tworzenia miejsc wspierających aktywność młodzieżową lub (współ)tworzenie i (współ)prowadzenie takich miejsc.

Wspieranie i realizacja inicjatyw młodzieżowych

- Zachęcanie młodzieży do działania, aktywności społecznej na rzecz edukacji – poprzez zapraszanie do udziału w przedsięwzięciach rady, docenianie ich zaangażowania i bycie dobrym przykładem zaangażowania społecznego.
- Docenianie osób i postaw oraz inicjatyw włączających młodych ludzi do dyskusji obywatelskiej, promowanie ich.
- Upowszechnianie wśród rówieśników wiedzy o tym, jak działają zasady demokracji, jakie są kompetencje samorządu, jak może wyglądać współdecydowanie i branie odpowiedzialności za swoją najbliższą przestrzeń.
- Wspieranie samorządów szkolnych w realizacji i egzekwowaniu idei samorządności szkolnej (w tym upowszechnianie świadomości, że wszyscy uczniowie i uczennice należą do samorządu uczniowskiego i mają prawo zgłaszać swoje pomysły we wszystkich obszarach życia szkoły – także dotyczące sposobów nauczania i oceniania – oraz podejmować działania w sprawach uzgodnionych z dyrekcją i nauczycielami).
- Kampanie edukacyjne i szkolenia o wyzwaniach XXI wieku i globalnych współzależnościach.
- Inicjowanie działań dotyczących bezpiecznego korzystania z nowych technologii przez młodych ludzi.
- Organizacja platform łączących młodzież z lokalnymi aktywistami i przedsiębiorcami. Uwzględnianie w tych spotkaniach wątków dotyczących takich tematów jak: zrównoważony rozwój, interdyscyplinarność, innowacyjność.
- Inicjowanie i angażowanie się w rówieśnicze działania samopomocowe (np. w zakresie podnoszenia kompetencji cyfrowych w formule uczniowskiego pogotowia technicznego).

Organizacja pracy rady

- Podział zadań w radzie według kompetencji i zainteresowań oraz możliwości. Dostrzeganie i przeciwdziałanie pojawiającym się stereotypom i uprzedzeniom (np. zmienianie co jakiś czas przypisanych ról, tak by każdy mógł wykonywać różne zadania; zadawanie pytania i czekanie na odpowiedź chwilę dłużej, tak by osoby mniej aktywne miały szansę uczestniczyć).
- Używanie języka równościowego i włączającego w dokumentach i komunikatach płynących z rady (ciekawy poradnik nt. języka równościowego został opublikowany przez Warszawską Radę Kobiet we współpracy z Urzędem Miasta: <https://edukacja.um.warszawa.pl/-/nie-rownosc-plci-w-jezyku>).
- Zwiększanie dostępności wydarzeń i komunikatów rady dla osób z niepełnosprawnościami (np. podjazdy dla wózków w miejscach wydarzeń, dostosowanie komunikatów w mediach społecznościowych do osób niewidzących, uwzględnienie napisów w tworzonych filmach dla osób głuchych).
- Uwzględnienie w pracach rady pełnomocników lub innej formuły umożliwiającej uwzględnienie perspektywy mniejszościowej (np. osób z doświadczeniem migracyjnym, Ukraińców, osób z niepełnosprawnościami, w spektrum autyzmu itp.) i wdrożenie rozwiązań sprzyjających zaangażowanie osób z mniejszości w aktywność rady.
- Wdrożenie w życie kultury otwartości na błąd i informację zwrotną.
- Warsztaty dla członków i członkiń rady z komunikacji bez przemocy (według Marshalla B. Rosenberga) lub innej metody sprzyjającej skutecznej i asertywnej komunikacji w zespole.
- Podsumowanie i ewaluacja prowadzonych działań.

Przykłady działań młodzieżowych dla edukacji i dobre praktyki

- Tydzień Dobrostanu Psychicznego przeprowadzony przez Radę Młodzieży w Jastrzębiu-Zdroju (w tym przeprowadzenie debaty lokalnej na temat zdrowia psychicznego).
- Młodzieżowa Rada Miejska w Miliczu w odpowiedzi na zdiagnozowane przez siebie wyzwania zorganizowała dla uczniów i uczennic grupy wspierające w nauce.
- W gminie Lisewo dzięki inicjatywie młodzieżowych radnych przeprowadzono konsultacje społeczne i w ich wyniku zmodernizowano ogródek jordanowski.
- Młodzieżowa Rada Gminy Płużnica konsultowała Aktualizację Strategii Rozwoju Gminy Płużnica do 2020 roku.
- Radni Młodzieżowego Sejmiku Województwa Mazowieckiego przeprowadzili wydarzenie pn. „Euroyouths. Debata o zaangażowaniu obywatelskim młodzieży i roli UE we wspieraniu edukacji obywatelskiej”.

Przykłady pochodzą z publikacji Fundacji Civis Polonus: <http://civispolonus.org.pl/publikacje/>.

Organizacja debat dla Edukacji

Pomysł i działania formalne

Ten moment obejmuje pierwsze kroki, które w rezultacie pozwolą na organizację debaty. Warto umocować to wydarzenie formalnie poprzez standardowe dla Waszej rady procedury, np. podjęcie uchwały rady o organizacji debaty i powołaniu odpowiedzialnej za jej przygotowanie komisji, wysłanie listu do władz samorządowych i ogłoszeniu o decyzji w odpowiednich mediach.

Zachęcamy również do powiadomienia o podejmowanym przedsięwzięciu biura SOS dla Edukacji (kontakt@sosdlaedukacji.pl) i otagowanie nas w mediach społecznościowych (#PaktDlaEdukacji #SOSdlaEdukacji). Jeśli znajdzie potrzeba, możemy wesprzeć Waszą debatę wzmacniającym słowem, kontaktem do odpowiednich osób, obecnością podczas wydarzenia.

Temat i cel spotkania

Zastanówcie się, który obszar działań jest dla waszej lokalnej społeczności najważniejszy. Wybierzcie jeden konkretny temat z zaproponowanej przez nas listy (<https://www.organizacjespoleczne.org.pl/jakiej-chcemy-szkoly/>) lub sformułujcie własny. Dzięki temu będzie Wam łatwiej wypracować i wdrożyć rozwiązania. W trakcie spotkania możecie zebrać od uczestników i uczestniczek informacje o innych istotnych dla nich obszarach. Będziecie mogli zacząć pracę nad nimi na kolejnych spotkaniach.

Postawiony przed debatą cel powinien być konkretny. Może przybrać postać pytania lub problemu. Uczestnicy powinni mieć świadomość, że w toku dyskusji mają wyłonić propozycje rozwiązań.

Lista gości

Zaproście przedstawicieli wszystkich grup interesariuszy (władze lokalne, dyrekcje szkół, nauczyciele, rodzice, uczennice, osoby reprezentujące trzeci sektor). Zadbajcie, aby grupy reprezentantów były podobnej wielkości.

Data i miejsce spotkania

Zastanówcie się, kiedy i gdzie najlepiej zorganizować spotkanie. Przyda się duża sala, w której będzie można wydzielić przestrzeń do pracy w grupach (np. w szkole, urzędzie, bibliotece czy domu kultury).

Osoba prowadząca

To osoba odpowiedzialna za płynny przebieg procesu. Przywita uczestniczki i uczestników, będzie pilnowała czasu i doprowadzi do zebrania końcowych wniosków.

Warto wybrać kogoś, kto zagwarantuje bezstronność procesu, będzie dbał o partycypacyjną atmosferę i poczucie bezpieczeństwa uczestników i uczestniczek. Jeśli wydaje Wam się, że w Waszej społeczności nie ma takiej osoby, warto sięgnąć po kogoś z zewnątrz, kto specjalizuje się w takich zadaniach (SOS dla Edukacji może Was wesprzeć w poszukiwaniu jej). Poniżej zawarliśmy wskazówki dla takiej osoby.

Moderatorzy stolików

Potrzebujecie 4–5 osób, które będą czuwały nad pracą przy stolikach i zajmą się zebraniem i krótkim podsumowaniem wypracowanych pomysłów. Dobrze jest ustalić przed spotkaniem, kto pełnić będzie tę rolę i uwzględnić osoby z różnych debatujących grup.

Materiały dla uczestników i uczestniczek do wysłania przed spotkaniem

Prześlijcie zaproszonym osobom informacje o zagadnieniu, którego ma dotyczyć spotkanie (temat, metoda pracy). Warto przypomnieć im, do czego odnosi się lokalna polityka oświatowa, na czym polega model partycypacyjny i dlaczego rozmowa z wszystkimi interesariuszkami to podstawa samorządności i autonomii edukacji.

Dokumentacja prac

Naładowany smartfon albo aparat fotograficzny pozwoli utrwalić pracę w mniejszych zespołach i na forum, a przede wszystkim – zrobić zdjęcia arkuszy z mapą wyzwań oraz wypracowanymi przez

uczestników i uczestniczki rozwiązaniami. Zdjęcia można potem udostępnić, aby dalej pracować nad pomysłami ze spotkania. Jeśli osoby uczestniczące wyrażą zgodę, możecie również udokumentować ich udział w spotkaniu i upowszechnić np. w mediach społecznościowych, na stronie www Waszej rady itp. Zachęcamy do tagowania: #PaktDlaEdukacji #SOSdlaEdukacji.

Wnioski i działania

Zadbajcie o to, aby wnioski były konkretne. Ustalcie, jakie dalsze kroki warto podjąć. Wybierzcie działania, które zrealizujecie. Postarajcie się, aby uczestnicy opuścili spotkanie z poczuciem, że zmiany są możliwe.

Wskazówki dla osoby moderującej debatę

Osoba prowadząca debatę czuwa nad tym, aby wszyscy czuli się podczas prac komfortowo i bezpiecznie. Do jej kompetencji (poza dbałością o przebieg spotkania i wypracowanie realnych rozwiązań) należą również: uważność na to, co się dzieje, udzielanie odpowiedzi, wspieranie interakcji między uczestnikami, elastyczne podejście i dostosowanie prac do dynamiki spotkania.

Rola moderatorki:

- wyjaśnia osobom uczestniczącym sposób pracy w czasie debaty i podaje jej ramy czasowe;
- pilnuje czasu i głównego wątku;
- przeformułowuje lub wyjaśnia pytania i wypowiedzi uczestników;
- dba o przygotowanie i przedstawienie przez osoby moderujące stoliki zwięzłego, ale wyczerpującego podsumowania zawierającego wypracowane wnioski;
- podsumowuje kolejne etapy dyskusji;
- podejmuje decyzję o zakończeniu dyskusji i informuje o tym;
- podsumowuje w kilku zdaniach przebieg dyskusji i dziękuje osobom uczestniczącym;
- pilnuje równości wypowiedzi zakładającej, że każdy z uczestników ma takie samo prawo zabierania głosu;
- czuwa nad ograniczeniem czasu wypowiedzi, jeśli taka zasada została wprowadzona przez organizatorów;
- dba o dokumentację fotograficzną spotkania (kilka zdjęć);
- przygotowuje opis przebiegu spotkania (główne obserwacje i refleksje);
- przeprowadza ankietę podsumowującą spotkanie.

Pytania i odpowiedzi

Czy powinniśmy zaprosić przedstawicieli przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych?

To zależy od Waszych potrzeb, wybranego tematu i otwartości społeczności. Liczymy, że zorganizowana debata to dopiero początek procesu lokalnych konsultacji i działań. Kolejne – dotyczące innych wyzwań – mogą skupiać przedstawicieli innych grup.

Czy możemy zaprosić interesariuszki skupione wokół jednej szkoły?

Tak, to także jest możliwe. Jeśli zdecydujecie się skupić na temacie, który dotyczy jednej placówki, takie rozwiązanie będzie bardzo dobre. Obecne będą przecież jeszcze przedstawicielki samorządu. Zastanówcie się też nad zaproszeniem aktywistek lokalnych organizacji.

Czym się kierować przy wyborze tematu spotkania?

Warto wybrać temat interesujący dla przedstawicieli różnych grup i dający szansę na wypracowanie działania, które uda się w kolejnych tygodniach (miesiącach) wdrożyć. Możecie przesłać dyrektorom/nauczycielom/radom rodziców/samorządom uczniowskim krótką ankietę z pytaniem, czym chcieliby się zająć, albo zdecydować samodzielnie.

Co zrobić, jeśli część decydentów i dyrektorów nie jest gotowa do współpracy?

Współpracować z tymi, którzy okazują taką gotowość. Nie warto na pierwsze spotkanie zapraszać przeciwników wszelkich zmian czy też osób, które nie widzą sensu rozmowy z udziałem młodzieży, rodziców i nauczycieli. Może przekonają się powoli i będzie warto zaprosić ich na następne spotkania?

Przebieg spotkania

Dyskusja jest podzielona na dwie tury

Pierwsza tura odbywa się w grupach „stanowych” (stolik uczniowski, stolik rodziców, stolik nauczycielski, stolik dyrektorski, stolik samorządowy). Jeśli w debacie uczestniczą przedstawiciele organizacji społecznych, to można utworzyć osobny stolik, ale być może bardziej owocnym rozwiązaniem będzie przydzielenie przedstawiciela organizacji do każdego stolika.

Po zakończeniu prac moderatorki stolików przedstawiają podsumowanie.

Ważne! *Tę rundę podsumowań najlepiej zacząć od stolika uczniowskiego, gdyż głos młodych ludzi zwykle najskuteczniej otwiera rozmowę – często jest najodważniejszy i bardzo autentyczny.*

Druga tura prac odbywa się w grupach „międzystanowych” i daje przestrzeń do wymiany opinii osobom z różnych „stanów”, już ośmielonym wcześniejszymi rozmowami. Na tym etapie – na podstawie rozwiązań zgłoszonych w pierwszej turze – uczestnicy mogą zaplanować konkretne działanie, które następnie zostanie zrealizowane.

Zakończeniem debaty jest przedstawienie propozycji działań wypracowanych przy poszczególnych stolikach (moderatorki stolików) i wybór tego, które zostanie zrealizowane (prowadzi moderatorka debaty). Proponowane działania będą miały wiele wspólnych punktów, więc wbrew pozorom ten etap narady nie musi trwać bardzo długo.

Przykładowy program debaty (ok. 2 godz. 30 minut)

1. Przed rozpoczęciem spotkania

Rozdanie uczestnikom naklejek i prośba o wpisanie na nich imion. Rozdanie post-itów, które będą niezbędne do wykonania pierwszego zadania (można przygotować karteczki w różnych kolorach dla przedstawicieli konkretnych grup).

2. Przywitanie gości (10 minut)

Przypomnienie, dlaczego się spotykacie, nad jakim tematem i jaką metodą będziecie pracować itp.

3. Czym jest Obywatelski Pakt dla Edukacji, jak wygląda praca wokół Paktu?
4. Przedstawienie osób moderujących
5. Praca przy stolikach – pierwsza tura (20–25 minut)

Pytania do dyskusji:

1) Jak jest? Nasze diagnozy sytuacji w omawianym obszarze.

2) Jak być powinno, czyli co chcielibyśmy wprowadzić/zmienić/rozwinąć?

3) Jak to zrobić, czyli jakie kroki możemy podjąć (my – samorządowcy, dyrektorzy, nauczyciele i nauczycielki, uczniowie i uczennice, rodzice i inni mieszkańcy, a także organizacje społeczne)?

Pytania warto zapisać na dużej kartce, w trzech polach. Tak przygotowane plansze powinny znaleźć się na każdym ze stolików. W czasie rozmowy moderator/-ka stolika wpisuje hasłowo wypowiedzi uczestniczek w odpowiednie pola. Wypracowane rozwiązania będą potrzebne do dalszych działań.

6. Praca przy stolikach – druga tura (20–25 minut)

Po zakończeniu pierwszej tury uczestnicy odliczają do 4 lub 5 (w zależności, ile jest stolików) i dzielą się na nowe zespoły. Wspólne sprawdzają, jakie propozycje padły w poprzedniej turze i dokonują wyboru tych, co do których się zgadzają i które uważają za priorytetowe i możliwe do zrealizowania.

7. Przedstawienie wyników prac przez osoby moderatorskie stolików (15 minut)
8. Wybór działania lub kilku powiązanych działań, które zostaną zrealizowane (20 minut)

Może towarzyszyć mu dyskusja i wspólny konsensus, można przeprowadzić głosowania (np. poprzez wypisanie propozycji przy których każda z osób uczestniczących w spotkaniu będzie mogła przykleić znaczek/ narysować kropkę).

To również czas na decyzję, jak i kiedy zająć się pozostałymi propozycjami. Warto stworzyć małą, kilkuosobową grupę roboczą do komunikacji, dalszej pracy nad wdrożeniem pomysłu lub pomysłów oraz monitorowania tego, co się wydarzy (zbierzcie od razu e-maile i telefony do chętnych osób).

9. Pożegnanie gości (10 minut)

Umówienie się na dalszą komunikację i kolejne kroki.

Następne kroki

Zorganizowanie debaty to tylko pierwszy krok w kierunku budowania poczucia sprawczości. Kolejnym etapem jest realizacja zaplanowanych działań, a następnie ustalenie tematów i terminów kolejnych narad. Naturalną konsekwencją może być nawet stworzenie społecznego organu wspierającego władze samorządowe w rozpoznawaniu i rozwiązywaniu problemów lokalnej oświaty.

Zastanówcie się wspólnie, kto będzie odpowiedzialny za dalsze monitorowanie procesu zmian, który rozpoczęliście. Warto w większym gronie przeanalizować jeszcze raz wyniki mapowania i na ich podstawie stworzyć harmonogram dalszych działań.

Kolejne debaty mogą przybierać również formę otwartych konsultacji społecznych z udziałem wszystkich osób zainteresowanych danym problemem (np. w debacie poświęconej edukacji przedszkolnej wezmą udział rodzice dzieci w tym wieku, nie będzie natomiast samych przedszkolaków). To rozwiązanie może nieść ryzyko dysproporcji między liczbą osób reprezentujących różne grupy interesariuszy i interesariuszek – warto więc za każdym razem zadbać o udział przedstawicieli każdej z nich: decydentek, dyrektorów placówek, nauczycielek, uczniów i uczennic, rodziców, a w zależności od tematu także np. pracodawczyń, psychologów lub ekspertek z innych dziedzin. Zachowanie odpowiednich proporcji pozwala na osiągnięcie szerokiego i zarazem pogłębionego spojrzenia na wyzwanie, z którym chcemy się zmierzyć.

Możecie też za każdym razem zapraszać reprezentantów wszystkich grup i obserwować, czy tworzy się nieformalne grono doradcze zajmujące się edukacją. Warto wspierać działania osób, które chcą się włączyć w budowanie lepszej edukacji.

Możecie także zdecydować się na stworzenie kolegiального ciała – rady ds. edukacji przy burmistrzu, wójcie, prezydencie, staroście czy radzie miasta lub gminy. Nie chodzi tu o formalny organ powołany zgodnie z wymogami przewidzianymi dla rady oświatowej, a raczej o lokalny zespół doradczy, który można powołać specjalnym aktem prawnym lub traktować jako stałą formę społecznych konsultacji (przykładem może być [powołanie Warszawskiej Rady Edukacyjnej](#)).

